

Република Србија
УСТАВНИ СУД
Број: ИУо-281/2012
17.12 2014. године
Београд

Уставни суд, Мало веће, у саставу: судија др Марија Драшкић, председница Већа и судије Милан Станић и Сабахудин Тахировић, чланови Већа, на основу члана 167. став 1. тачка 5. Устава Републике Србије, на седници одржаној 11. децембра 2014. године, донео је

ЗАКЉУЧАК

Одбацују се иницијативе за покретање поступка за оцену уставности и законитости одредаба члана 5. ст. 1. до 4. Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник РС“, бр. 12/09 и 67/11).

Образложење

Уставном суду поднете су три иницијативе за покретање поступка за оцену уставности и законитости одредаба члана 5. ст. 1. до 4. Посебног колективног уговора из изреке.

Иницијативом од 30. октобра 2012. године оспорена је одредба члана 5. став 1. Посебног колективног уговора према којој директори школа пре почетка школске године, а најкасније до 15. августа достављају листе радника за чијим радом је у потпуности, или делимично престала потреба у текућој школској години, која треба да буде потписана од стране овлашћених представника репрезентативних синдиката. Иницијатор сматра да се стављањем на листу запослених са које се врши преузимање само наставника за чијим радом је делимично престала потреба у текућој школској години, „али не и наставника који је затечен са непуном нормом и има статус запосленог са непуним радним временом, на основу члана 137. ст. 2. и 3. Закона, наставнику који је затечен са непуном нормом дају мања права од права утврђених чланом 131. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања“, те је стога у супротности са овом одредбом Закона. Како сви колективни уговори морају бити сагласни закону то по оцени иницијатора оспорена одредба члана 5. став 1. Посебног колективног уговора, није сагласна члану 195. Устава Републике Србије којим је утврђена хијерархија домаћих општих аката.

Иницијативом од 17. маја 2012. године оспорава се одредба члана 5. став 3. Посебног колективног уговора којом је прописано да избор и пријем лица у радни однос на основу конкурса врши директор под условом да претходним преузимањем није могао засновати радни однос са лицем које је евидентирано у смислу ст. 1. и 2. овог члана. По мишљењу иницијатора

оспорена одредба у супротности је са чл. 21. и 60. Устава Републике Србије, чл. 18. до 20. Закона о раду и чланом 16. Закона о забрани дискриминације, јер су увођењем првенства „тј. искључивости“ у запошљавању лица која су остала нераспоређена у претходној школској години, сви други грађани Републике Србије „доведени у неравноправан положај и онемогућени у остваривању Уставом утврђеног права на рад и доступност свих радних места под једнаким условима“. Сматра да је недопустиво и незаконито и „неморално“ да се „струка (делатност) цеховски штити подизањем бране за пријем нових чланова, односно незапослених“ као и да се стандард нераспоређених лица одржава онемогућавањем незапослених да се укључе у систем и остваре минимум средстава за живот. Предлаже обуставу извршења појединачних аката донетих на основу оспорене одредбе Посебног колективног уговора.

Иницијативом од 17. априла 2013. године оспорене су одредбе члана 5. ст. 1. до 4. Посебног колективног уговора. Иницијатор је мишљења да се тим одредбама Посебног колективног уговора приликом запошљавања предност даје оним лицима која су већ у радном односу у просвети чиме се „дискриминишу људи који су завршили студије за рад у просвети“, односно који су на бироу Националне службе за запошљавање и услед „ограничавања не могу остварити право на рад“. Иницијатор наводи сопствени (конкретан) пример и сматра да се мора обезбедити да „сви могу да конкуришу за упражњено радно место“. Иницијатор цитира одредбе чл. 1, 3, 18, 20, 21, 22, 32, 58, 69, 71. и 194. Устава Републике Србије, одредбе чл. 1, 6, 13, 14, 17. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и Протокола 12 уз конвенцију, као и одредбе члана 130. став 1. и члана 131. ст. 1. и 2. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 72/09 и 52/11) и члана 4. ст. 1. и 2, чл. 5, 8, 9, члана 13. ст. 5. и 7. Закона о забрани дискриминације („Службени гласник РС“, број 22/09), и закључује да је „иницијатива усмерена на заштиту једнакости и равноправности и остваривање забране да се према лицима која се налазе у истој правној ситуацији неједнако поступа, а да при томе не постоји никакав правни основ који би то оправдао“.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја у одговору на иницијативу којом се оспорава члан 5. став 1. Посебног колективног уговора наводи да наведена одредба није у супротности са одредбом члана 131. став 1. Закона јер је као једна од мера за запошљавање запослених који су остали без дела норме или у потпуности без норме, односно за чијим радом је престала потреба, и преузимање на основу споразума. Због тога директори школа достављају листе ових радника надлежној школској управи у циљу решавања проблема који је настао смањењем норме. Улога репрезентативних синдиката школе огледа се у виду контроле целокупног процеса одређивања који ће запослени бити без дела норме или у потпуности без норме, а уколико листа није потписана од стране репрезентативних синдиката директор је дужан да на листи наведе разлоге због којих то није учињено. Такође, у одговору се наводи да се оспореном одредбом члана 5. став 1. Посебног колективног уговора запосленом не дају мања већ, напротив, већа права, и уз洛зи државе да запосленом који је без своје кривице остао без дела или без норме, пружи могућност да „допуни норму до оне коју је имао приликом запошљавања“.

Поводом одредбе члана 5. став 3. Посебног колективног уговора у одговору Министарства се наводи се да иста није у супротности са чланом 21. став 3. и чланом 60. Устава и одредбама чл. 18, 19. и 20. Закона о раду јер преузимање представља вид заштите права запослених узимајући у обзир број

запослених у области образовања и васпитања и смањење броја запослених због смањења броја уписаних ученика а самим тим и смањење фонда часова – норме који су у систему образовања. У одговору се такође истиче да се то што се запослени који је остао без дела норме или у потпуности без норме, а налази се на листама запослених за чијим радом је престала потреба, не може сматрати личним својством већ представља меру за запошљавање запослених за чијим радом је престала потреба.

Грански синдикат просветних радника Србије „Независност“, који је потписник Посебног колективног уговора, у одговору наводи: да се приликом закључивања Посебног колективног уговора водило рачуна да се у потпуности испоштује Закон о основама система образовања и васпитања; да је колективним преговарањем запосленима у основним и средњим школама и домовима ученика, омогућен виши ниво заштите права из рада и по основу рада уз вођење рачуна да се не повећа број незапослених лица на територији Републике Србије и уз вођење рачуна о Закону о буџету и предвиђеној маси за исплату плата запослених у наведеним нивоима образовања и васпитања; да се одредбом члана 5. став 1. Посебног колективног уговора уређује ситуација запослених за чијим радом је у потпуности или делимично престала потреба у текућој школској години а да се одредбом члана 137. став 2. Закона о основама система образовања и васпитања уређују права запослених који имају статус запосленог са непуним радним временом што представља потпуно два различита правна института; да се чланом 5. став 3. Посебног колективног уговора лицима која су запослена у систему образовања и васпитања омогућава да испуње права из рада и на основу рада на пуно радно време, што се верификује и од стране изабраних представника – начелника школских управа, а да у ситуацији када на листама нема лица која испуњавају услове предвиђене актом о организацији и систематизацији послова расписује се конкурс. У одговору се, на крају, истиче да се чланом 5. Посебног колективног уговора и одредбама чл. 131. и 137. Закона о основама система образовања и васпитања омогућује квалитетно образовање и васпитање, уз постојећи стручни кадар, и да негативан наталитет утиче на све мањи број уписане деце у систем образовања, што доводи у питање и остваривање права из рада и на основу рада већ запослених у просвети из објективних разлога.

У претходном спроведеном поступку Уставни суд је констатовао да су Посебан колективан уговор за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика ("Службени гласник РС", бр. 12/09) закључили Синдикат образовања Србије, Унија синдиката просветних радника Србије и Грански синдикат просветних радника Србије "Независност", као репрезентативни синдикати и Влада, на основу члана 246. став 1. Закона о раду ("Службени гласник РС", бр. 24/05 и 61/05). Овим колективним уговором уређују се права, обавезе и одговорности из рада и по основу рада запослених у основним школама, средњим школама и домовима ученика којима се средства за плате обезбеђују у буџету Републике Србије, поступак измене и допуне Уговора као и међусобни односи учесника Уговора (члан 1.)

Оспореним одредбама члана 5. ст. 1. до 4. Посебног колективног уговора прописано је: да пре почетка школске године, а најкасније до 15. августа, директори школа достављају листе радника за чијим је радом у потпуности или делимично престала потреба у текућој школској години, која треба да буде потписана од стране овлашћених представника репрезентативних синдиката школе. Уколико листа није потписана од стране овлашћених

представника синдиката, директор је дужан да на листи наведе разлоге због којих то није учињено (став 1.); да пре почетка школске године начелници школских управа, представници директора и представници репрезентативних синдиката заједнички разматрају листу запослених за чијим радом је у потпуности или делимично престала потреба у текућој школској години (став 2.); да избор и пријем лица у радни однос, на основу конкурса врши директор, под условом да се претходно преузимањем није могао засновати радни однос са лицем које је евидентирано у смислу става 1. и 2. овог члана, а испуњава услове утврђене актом о организацији и систематизацији послова (став 3.); да уколико се упразни радно место, директор може распоредити запосленог који ради са непуним радним временом у установи, до пуног радног времена, без расписивања конкурса у случају да на листи радника за чијим је радом у потпуности или делимично престала потреба нема запослених који испуњавају услове за рад на том радном месту (став 4.). Одредбом члана 36. Посебног колективног уговора прописано је да запослени за чијим је радом престала потреба може бити: 1) распоређен на друго радно место у установи; 2) распоређен на радно место са непуним радним временом у установи; 3) преузет на основу споразума о преузимању у другу установу уз сагласност запосленог; 4) упућен на преквалификацију или доквалификацију.

Уставни суд је полазећи од навода и разлога оспоравања а пре свега од садржине оспореног члана 5. ст. 1. до 4. Посебног колективног уговора констатовао да се одредбама тог члана уређује ко (директори школа), до када (пре почетка школске године а најкасније до 15. августа) доставља листу радника за чијим је радом у потпуности или делимично престала потреба у текућој школској години, чије потписе та листа треба да садржи, ко ту листу потписује, ко и када разматра наведену листу (пре почетка школске године начелници школских управа, представници директора и представници репрезентативних синдиката), кад се врши избор и пријем лица на основу конкурса (кад се преузимањем није могао засновати радни однос), могућност распоређивања запосленог који ради са непуним радним временом у установи до пуног радног времена без расписивања конкурса (уколико се упразни радно место а на листи радника за чијим радом је у потпуности или делимично престала потреба нема запослених који испуњавају услове за рад на том радном месту).

Како се оспореним одредбама Посебног колективног уговора не прописује садржина листе нити пријем у радни однос на основу конкурса, већ уређује само постојање листе радника за чијим радом је у потпуности или делимично престала потреба у текућој школској години и до кад се конкурс за пријем у радни однос не може расписати а разлози иницијатива се односе на питање стављања на листу радника за чијим радом је у потпуности или делимично престала потреба и „наставника који је затечен са непуним радним временом“, односно „увођења првенства тј. искључивости у запошљавању“, то Уставни суд налази да су иницијативе очигледно неосноване.

Полазећи од наведеног и како се разлози иницијатива односе на погрешно тумачење садржине оспорених одредаба члана 5. ст. 1. до 4. Посебног колективног уговора, јер им се даје значење које оне немају, Суд је, сагласно одредби члана 36. став 1. тачка 5) Закона о Уставном суду („Службени гласник РС“, бр. 109/07, 99/11 и 18/13 – Одлука УС), иницијативе одбацио. Из наведених разлога и захтев једног од иницијатора за „обуставу извршења појединачних

аката донетих на основу оспорене одредбе Посебног колективног уговора“ је беспредметан.

На основу изложеног и одредаба члана 42в. став 1. тачка 2) и члана 47. став 2. Закона о Уставном суду, Уставни суд је донео Закључак као у изреци.

ПРЕДСЕДНИЦА ВЕЋА
СУДИЈА
др Марија Драшкић, с.р.

За тачност отправка:

6. Радослављевић

